

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ПОГОДЖЕНО

Вченою радою Рівненського
обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти
Протокол №04 від 30.06.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказом департаменту освіти і науки
Рівненської обласної державної
адміністрації
№166 від 31.07.2026

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
гурток «Сучасне озеленення»

1 рік навчання
основний рівень

Рівне - 2026

Автор:

ВЛАСЮК Інна – керівник гуртків комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради

Рецензенти:

БУДНІК Зінаїда – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства Національного університету водного господарства та природокористування

ДУЖУК Сніжана – завідувач відділу еколого-натуралістичного напрямку комунального закладу «Центр національно-патріотичного виховання та позашкільної освіти» Рівненської обласної ради

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З давніх-давен наш край славився квітковим біорозмаїттям. Через багато часу до нас повертаються забуті звичаї, обряди, цілющі властивості природних багатств про які описували в віршах і піснях, легендах і казках творці художнього слова.

Що ж треба робити, щоб цілюще джерело мудрості наших предків не згасало? Як зробити так, щоб наші діти не збідніли духовно, щоб не були байдужими до рідної землі, щоб берегли надбання рідної природи? Слід дбати про формування духовноцілісної особистості, а тому ми намагаємось донести до душі кожної дитини святу заповідь про збереження світу навколо нас.

Останніми роками зріс інтерес до всього, що пов'язано з квітковими рослинами та оформленням з їх допомогою інтер'єрів. І це не мода на квіти, а бажання зробити красивим те місце, де ми живемо, працюємо, навчаємось. Неабияке значення має залучення дітей до практичної роботи з озеленення, що, зокрема, вносить естетичний аспект в їх екологічне виховання.

В умовах інтенсивного використання природних ресурсів і забруднення природного навколишнього середовища все більше значення набуває озеленення житла. Квітництво – як галузь рослинництва, що займається вирощуванням рослин, які необхідні для озеленення міст і сіл, прикрашання зовнішніх і внутрішніх інтер'єрів.

Програма передбачає навчання дітей молодшого шкільного віку, розрахована на 1 рік навчання – 144 год. на рік (4 год. на тиждень). Кількісний склад навчальної групи –10 – 15 учнів.

Мета програми полягає у формуванні основ знань з біології рослин, екології, квітникарства, догляду за рослинами.

Основні завдання програми передбачають формування таких компетентностей:

- *пізнавальної*: поглиблення знань про біологічні і декоративні якості квіткових рослин; різноманіття квіткових рослин захищеного і відкритого ґрунту, усвідомлення їх ролі в забезпеченні санітарно-естетичних умов середовища, ознайомлення з новітніми технологіями в сучасному квітникарстві; з основами дослідницької діяльності;

- *практичної*: використання набутих знань у повсякденному житті та побуті, формування умінь вирощування квітково-декоративних рослин, обирати потрібні джерела інформації та користуватись ними;

- *творчої*: розвиток творчої ініціативи, формування творчих здібностей, потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні; розвиток спостережливості, уваги, формування досвіду проектної та дослідницької діяльності;

- *соціальної*: розуміння принципів сталого розвитку, уміння застосовувати їх на практиці; формування поваги до національних звичаїв і традицій; екологічної

культури та мотивації на здоровий спосіб життя, потреби у професійному самовизначенні, самоосвіті та саморозвитку, розвиток позитивних якостей емоційно-вольової сфери: працелюбства, наполегливості, самостійності, відповідальності, поваги до людей; навички міжособистісної взаємодії, здатності працювати в команді;

- *екологічної*: формування екологічного мислення та свідомого ставлення до довкілля; усвідомлення взаємозв'язків у природі та ролі рослин у підтриманні екологічної рівноваги; набуття знань про раціональне використання природних ресурсів і збереження біорізноманіття; формування практичних умінь екологічно доцільного догляду за рослинами, використання безпечних для довкілля технологій вирощування; розвиток відповідальності за стан навколишнього середовища, готовності до участі в природоохоронній та еколого-дослідницькій діяльності.

Програма адаптована для проведення занять в дистанційному форматі. Керівник гуртка має право вносити корективи до змісту, змінювати порядок вивчення окремих розділів і кількості годин, відведених на них програмою. Активно використовуються мультимедійні технології. Теоретична частина може подаватись дистанційно у формі презентацій у Power Point, відеосюжетів майстер-класів, відеоконференцій, вебінарів.

Програмою передбачено вивчення квітково-декоративних рослин, кущів, кімнатних рослин, агротехніку, догляд за цими рослинами, що використовуються в озелененні й оформленні інтер'єру. Для кращого засвоєння тем у програмі відведено години на практичні заняття.

Програма гуртка розроблена на основі програми «Юні квітникарі» (авторський колектив Національного Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді), рекомендованої Міністерством освіти і науки України» (лист МОН України від 04.07.2013 №1/11–10901) та навчальної програми «Основи квітництва», затвердженої управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації (10.06.2019 р. № 290), в яку внесено зміни і доповнення.

Основний рівень
НАВЧАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	4	2	6
2.	Вивчення природи рідного краю. Охорона природи	8	6	14
3.	Однорічні квітково-декоративні рослини	14	6	20
4.	Особливості розмноження дворічних квіткових рослин	4	4	8
5.	Роль багаторічних квітково-декоративних рослин	16	6	20
6.	Основи флористики	10	8	18
7.	Кімнатні рослини	16	8	26
8.	Декоративні дерева і кущі	6	4	10
9.	Фенологічні спостереження в природі та дослідницька робота	12	6	18
10.	Підсумок	2	2	4
	Всього	52	92	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Різноманітність квітково-декоративних рослин. Ознайомлення з професією квітникаря. Інструктаж з техніки безпеки, правила дорожнього руху, правила поведінки на території Станції. Правила роботи і поведінки під час занять та в теплиці.

Практична частина. Екскурсія територією Станції для ознайомлення з квітковими рослинами та ландшафтним озелененням території.

2. Вивчення природи рідного краю. Охорона природи (14 год.)

Теоретична частина. Природа та її значення в житті людини. Сезонні явища у житті рослин. Природні багатства Рівненщини та їх охорона. Червона книга України. Різноманітність флори України: рослини лісу, поля, декоративні рослини. Квіти і пори року.

Практична частина. Ознайомлення із різноманітністю рослин під час екскурсії до Рівненського парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім. Т.Г. Шевченка. Фенологічні спостереження за сезонними змінами у природі. Аплікації за квітковими мотивами з природних матеріалів та осіннього листя. Інкрустація насінням. Збір насіння квітів.

3. Однорічні квітково-декоративні рослини (20 год.)

Теоретична частина. Однорічні квітково-декоративні рослини та їх значення. Загальна характеристика однорічних рослин. Особливості зовнішньої будови однорічних квіткових рослин: корінь, стебло, листя, квітка. Значення кореня, листя, стебла, квітки для життя рослини. Утворення плодів та насіння рослини. Квіти-символи (чорнобривці, мак, настурція (красоля), нагідки) та ін. Обряд плетіння та носіння українського віночка. Легенди про квіти. Гра «Відгадай квітку».

Практична робота. Ознайомлення із однорічними квітковими рослинами на клумбах. Розпізнавання квіткових рослин за зовнішнім виглядом. Збирання, сортування насіння однорічних квіткових рослин та його підготовка до збереження, виготовлення пакетів із бумажки.

4. Особливості розмноження дворічних квіткових рослин (8 год.)

Теоретична частина. Різноманітність дворічних квітково-декоративних рослин та їх цінність для клумб безперервного квітування. Особливості вирощування та розмноження дворічних квітів. Традиційні українські дворічники (мальва, віола), легенди про них.

Практична робота. Розмноження дворічних квіткових рослин насінням у стаканчиках. Догляд за висіяним насінням. Спостереження за ростом і розвитком рослин. Фенологічні спостереження за змінами в природі. Календар природи. Виготовлення композиції з використанням засушених квітів та природних матеріалів «Квіткова фантазія».

5. Багаторічні квітково-декоративні рослини (20 год.)

Теоретична частина. Історії, легенди, казки про багаторічні квіти. Переваги багаторічників - тривале життя, стійкість, довге квітування, економія затрат праці на їх вирощування. Зимуючі і незимуючі багаторічні квітково-декоративні рослини. Хоста, флокси і піонія - зимуючі багаторічні рослини, їх характеристика. Осінній догляд за зимуючими багаторічними рослинами. Гра «Склади квітку».

Цибулинні багаторічні рослини (нарциси, тюльпани, лілії, гіацинти). Кани, глідіолуси - незимуючі багаторічні квітково-декоративні рослини, їх характеристика. Осінній догляд за незимуючими багаторічними рослинами.

Практична робота. Практична робота по вивченню будови цибулин та коренебульб декоративних багаторічних рослин. Вигонка цибулинних (крокусів, тюльпанів). Фенологічні спостереження за змінами в природі. Календар природи.

6. Основи флористики (18 год.)

Теоретична частина. Загальні правила складання букетів та композицій із сухого природного матеріалу. Різноманітність асортименту природного матеріалу для сухих букетів. Букети та композиції у вазах. Композиції з природного матеріалу у рамках. Корзинки з сухими рослинами, мініатюрні композиції на зрізах деревини, на сухому корінні, на гілках.

Практична робота. Створення композицій у вазах та рамках. Створення корзинок із засушеними рослинами. Оздоблення горщиків для букетів. Участь у новорічно-різдвяній виставці (виготовлення букета). Виготовлення об'ємної композиції із використанням сухоцвітів «Згадка про літо».

7. Кімнатні рослини (16 год.)

Теоретична частина. Мандри з домашніми рослинами. Вимоги рослин до умов вирощування. Гості із далеких пустель. Знайомство з родиною бегоній та сенполій. Правильне розміщення рослин у кімнатах. Догляд за рослинами. Значення кімнатних рослин у житті людини. Озеленення приміщень. Розміщення рослин на підвіконні. Правила поливу кімнатних рослин. Лікарські кімнатні рослини.

Практична робота. Підготовка води для поливу та полив кімнатних рослин. Визначення необхідності в поливі кімнатних рослин. Видалення пилу з листя кімнатних рослин за допомогою вологої ганчірки. Рихлення ґрунту в горщиках за допомогою палички – піки, оприскування рослин. Розмноження кімнатних рослин. Екскурсія до квіткового магазину для ознайомлення з різноманітністю кімнатних рослин.

8. Перші весняні квіти, декоративні дерева і кущі (10 год.)

Теоретична частина. Дидактична гра «Збери букет із перших весняних квітів». Легенди про перші весняні квіти. Охорона первоцвітів. Найпоширеніший асортимент декоративних дерев та кущів та їх використання в озелененні.

Практична робота. Весняна вигонка форзиції. Фенологічні спостереження в природі з метою ознайомлення з первоцвітами нашої місцевості. Екскурсія територією Станції для ознайомлення з декоративними деревами та кущами. Виготовлення первоцвітів з паперу.

9. Фенологічні спостереження в природі та дослідницька робота (18 год.)

Теоретична частина. Способи розмноження квіткових та декоративно-листяних рослин. Насіннєве розмноження. Підготовка насіння до посіву. Вегетативне розмноження: поділ куща, бульб, цибулин, бульбоцибулин; вусами, кореневищем, відводками; живцювання (стеблові, кореневі, листові), щеплення. Укорінення та стимулятори росту. Дослідження в галузі квітникарства. Основні вимоги до проведення дослідів. Закладання дослідів за розробленою методикою. Фенологічні спостереження за квітковими рослинами.

Практична робота. Розмноження кімнатних рослин поділом куща. Розмноження кімнатних рослин листовими живцями. Розмноження квітково-декоративних рослин стебловими живцями. Розмноження квітково-декоративних рослин кореневими живцями. Підготовка та висівання насіння. Догляд за квітково-декоративними рослинами. Закладання вихованцями нескладних дослідів по квітникарству у себе вдома на підвіконні та земельній ділянці. Агротехнічні роботи на навчально-дослідних ділянках та квітниках Станції. Фенологічні спостереження в природі. Ознайомлення з місцевою флорою різних екотипів (парк, луг, берег річки).

10. Підсумкове заняття (4 год.)

Теоретична частина. Підведення підсумків роботи гуртка.

Практична частина. Підготовка та оформлення виставки робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Після завершення навчання за програмою гуртка у вихованців мають сформуватися наступні компетентності:

пізнавальна:

- вихованці знають основні біологічні особливості квітково-декоративних рослин, розрізняють їх види (відкритого і захищеного ґрунту), пояснюють їх значення для довкілля та людини;
- орієнтуються в сучасних технологіях квітникарства;
- мають уявлення про основи дослідницької діяльності та можуть пояснити прості біологічні процеси.

практична:

- уміють висівати, висаджувати, пересаджувати та доглядати за рослинами;
- підбирають ґрунтосуміші, інструменти та умови вирощування;
- застосовують отримані знання у побуті;
- знаходять і використовують необхідну інформацію з різних джерел.

творча:

- виявляють ініціативу у створенні квіткових композицій, озелененні приміщень і територій;
- пропонують власні ідеї та реалізують мініпроекти;
- демонструють спостережливість, увагу до деталей;
- беруть участь у дослідницькій та проєктній діяльності.

соціальна:

- дотримуються норм поведінки в колективі, ефективно співпрацюють у групі;
- виявляють відповідальність, працелюбність, самостійність;
- розуміють значення здорового способу життя;
- виявляють інтерес до професій, пов'язаних із рослинництвом та екологією.

екологічна:

- усвідомлюють значення рослин у збереженні довкілля та підтриманні екологічної рівноваги;
- дотримуються правил екологічно доцільної поведінки;
- застосовують екологічно безпечні прийоми вирощування рослин;
- беруть участь у природоохоронних заходах;
- виявляють відповідальне ставлення до природних ресурсів і прагнення до їх збереження.

Орієнтовний перелік обладнання

Обладнання спеціалізоване: декоративні горщики та кашпо для квітів, ємкості для практичних робіт, вази, декоративні площки;

Інструменти: секатори, ножиці побутові, лопатки, сапки, лопати садові, ножі, садові ножиці, підставки, кошики;

Матеріали: ґрунтосуміші, дренаж, квітково-декоративні рослини, фурнітура, дріт, папір, ватман, скоч, анкор, тейп-стрічка, оазис, декор, живі квіти та зелень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурганська Т. М. Основи декоративного садівництва. Частина 1. Квітникарство. 2018.
2. Квітково-декоративні рослини та дендрологія: підручник. Київ, 2019.
3. Квітникарство та декоративне деревоводство: підручник. Київ, 2019.
4. Кудрявець Д. Б., Петренко Н. А. Однорічні та багаторічні декоративні рослини для квітників. Київ: Фітон, 2014. 368 с.
5. Маурер В. В. Декоративне розсадництво. Київ: ПрофКнига, 2019. 296 с.
6. Пузиренко Я. В. Декоративна флористика. Мистецтво квіткового дизайну. Київ: Кондор, 2024. 232 с.
7. Шакалій С. М., Баган А. В., Юрченко С. В. Декоративні рослини у ландшафтному дизайні. 2023.
8. Якубенко Б. Є., Царенко П. М., Алейніков І. М. та ін. Ботаніка з основами гідроботаніки (водні рослини України). Київ: Ліра-К, 2021. 542 с.

ЗАВДАННЯ НА ЛІТО

1. Заготівля флористичного природного матеріалу для практичних робіт.
2. Майстер клас з виготовлення віночка.
3. Складання гербарію рослин.
4. Проведення фенологічних спостережень у природі за власним вибором.
5. Заготівля насіння.
6. Робота на клумбах.
7. Екологічні екскурсії в природу:
 - парк культури і відпочинку ім. Т.Г. Шевченка;
 - Озеро Басів Кут.